

Теорія та історія публічного управління

УДК 351.851.072.2:613](477)(045)

Олексієнко Олександра Миколаївна

аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування

Міжрегіональної академії управління персоналом;

академік Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я;

заступник директора Броварської ЗОШ I-III ступенів № 6 м. Бровари

Алексеевко Александра Николаевна

аспирантка кафедры публичного управления и администрирования

Межрегиональной академии управления персоналом;

академик Международной академии культуры безопасности, экологии и здоровья;

заместитель директора Броварской ООШ I-III степеней № 6

Oleksiienko Oleksandra

Graduate Student of the

Interregional Academy of Personnel Management;

Academician of the International Academy of Culture of Safety, Ecology and Health;

Deputy Director of Brovary Secondary School of I-III grades № 6

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РОЗБУДОВИ ОСВІТНЬОГО
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ
ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В СФЕРЕ РАЗВИТИЯ
ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕГО ПРОСТРАНСТВА В УКРАИНЕ
PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF DEVELOPMENT OF
EDUCATIONAL HEALTH SPACE IN UKRAINE**

Анотація. Обґрунтовано положення про побудову оптимальної стратегії змін в освіті, як складній сфері безпекового значення, зважаючи на її специфіку (масштабність, консервативність, інерційність). Проаналізовано наукові визначення і підходи до поняття

«здоров'язбереження», на основі яких обумовлено необхідність запровадження його у державний дискурс. Приділено увагу аналізу чинників, які впливають на формування державного управління створенням освітнього здоров'язбережувального простору. Наголошено на запровадженні державних програм здоров'язбережувального характеру, як інноваційних стратегій маркетингового управління та логістичного консультування, прийняття доцільних рішень. Висвітлюється практика державного управління здоров'язбереженням у зарубіжних країнах. Розкрито правові аспекти державно-приватного партнерства у реалізації створення здоров'язбережувального освітнього простору України.

Аналіз тенденцій удосконалення технологій державного управління збереження здоров'я людей, зміцнення й формування здоров'я підростаючого покоління та їх ефективне впровадження в процес життєдіяльності кожної особистості через освіту, виховання і культуру; поширення та пропагування навичок здорового способу життя, усвідомленої відповідальності громади та конкретної людини за збереження та поліпшення власного здоров'я і здоров'я членів сім'ї; формування стратегічного здоров'язбережувального потенціалу в сфері освіти України.

Ключові слова: механізми здоров'язбереження, менеджмент, маркетинг, логістика, управління, хронологія, критичне мислення, освіта.

Анотація. Обосновано положение о построении оптимальной стратегии изменений в образовании, как сложной сфере значения безопасности, учитывая ее специфику (масштабность, консервативность, инерционность). Проанализированы научные определения и подходы к понятию «здоровье сбережения», на основе которых обусловлена необходимость введения его в государственный дискурс. Уделено внимание анализу факторов, влияющих на формирование государственного

управления созданием образовательного здоровьесберегающего пространства. Отмечено введение государственных программ здоровьесберегающего характера, как инновационных стратегий маркетингового управления и логистического консультирования, принятия целесообразных решений. Освещается практика государственного управления здоровьесбережением в зарубежных странах. Раскрыты правовые аспекты государственно-частного партнерства в реализации создания здоровьесберегающего образовательного пространства Украины.

Анализ тенденций усовершенствования технологий государственного управления сохранения здоровья людей, укрепления и формирования здоровья подрастающего поколения и их эффективное внедрение в процесс жизнедеятельности каждой личности через образование, воспитание и культуру; распространение и пропаганда навыков здорового образа жизни, осознанной ответственности общества и конкретного человека за сохранение и улучшение собственного здоровья и здоровья членов семьи; формирование стратегического здоровьесберегающего потенциала в сфере образования Украины.

Ключевые слова: механизмы здоровья, менеджмент, маркетинг, логистика, управление, хронология, критическое мышление, образование.

Summary. The position on the construction of the optimal strategy of changes in education as a complex area of security significance, given its specifics (scale, conservatism, inertia) is substantiated. Scientific definitions and approaches to the concept of «health» are analyzed, on the basis of which it is necessary to introduce it into the state discourse. Attention is paid to the analysis of factors that influence the formation of public administration by creating an educational health space. Emphasis is placed on the introduction of state health programs, as innovative strategies for marketing management and logistics consulting, making appropriate decisions. The practice of public health

management in foreign countries is covered. The legal aspects of public-private partnership in the implementation of the creation of a healthy educational space in Ukraine are revealed.

Analysis of trends in the improvement of public administration technologies for the preservation of human health, strengthening and shaping the health of the younger generation and their effective implementation in the life of each individual through education, upbringing and culture; disseminating and promoting the skills of a healthy lifestyle, conscious responsibility of the community and the individual for maintaining and improving their own health and the health of family members; formation of strategic health-preserving potential in the field of education in Ukraine.

Key words: *health mechanisms, management, marketing, logistics, management, chronology, critical thinking, education.*

Постановка проблеми. У частині першій Конституції України зазначено: «Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом».

У Статті 43 наголошується, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданих порушень цього права шкоди.

Необхідність збереження людського капіталу в умовах глибоких суперечностей суспільного розвитку та глобальної економічної кризи ставить перед урядами різних країн завдання забезпечити розвиток молоді як здорової та освіченої частини суспільства. Наприклад, Мадридська конференція міністрів охорони здоров'я європейських країн (1981) визнала освітній напрям пріоритетним для збереження та зміцнення здоров'я населення. Згідно з Оттавською Хартією (ВООЗ, 1986), положеннями якої керується світове співтовариство, освіта з питань здоров'я і здорового способу життя – інтегральна частина

політики, яка покликана зменшити вплив соціальних, економічних та екологічних нерівностей. Освіту в сучасних умовах визнають одним з найвагоміших чинників зміцнення здоров'я та забезпечення ЗСЖ молоді поряд із розвитком громад, політикою, законодавством (VII Глобальна конференція із зміцнення здоров'я, 2009) [1, с. 1-9].

Вказане свідчить про необхідність розв'язання суперечності між поставленим перед освітньою галуззю України завдання створити здоров'язбережувальний простір з урахуванням ефективного міжнародного та вітчизняного історичного досвіду, накопиченого в цій сфері. Виявлений рівень розробленості проблеми, її наукова та соціальна значущість нині стають особливо значущими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення освітньої трансформації здоров'язбереження сприятиме забезпеченню рівного доступу до якісної освіти, справедливості у розподілі ресурсів, підвищенню ефективності та якості освітніх послуг за допомогою ефективної системи моніторингу й аналізу даних [2, с. 64-72].

Поняття «управління здоров'язбереження» розкриває як специфіку різних механізмів державного управління, так і їх взаємодію. Як наслідок ми отримуємо синтезоване знання на міждисциплінарному, міжгалузевому рівні про створення освітнього здоров'язбережувального простору України процеси. Ідея запровадження терміна «здоров'язбереження» в освітнє поле та у педагогічну науку та формування напряму державного управління здоров'язбереженням в Україні виникла як реакція на глобальні проблеми та загрози, що постали перед людством. Реалізація цілей сталого розвитку – це своєрідна спроба закликати різні галузеві, наукові еліти, об'єднати зусилля задля вирішення глобальних проблем, спрогнозувати майбутнє людства, дати адекватні відповіді на виклики глобалізації, поєднати державний і суспільний потенціал, які переживають соціально небезпечний розрив.

Наприклад, у дослідженнях Семенець-Орлової І.А. звертається увага на кібернетичні закони зворотнього зв'язку як науки про державне управління. Автором актуалізовано зазначена проблема серед різних вертикалей державного управління, досліджено державні механізми створення здоров'язбережувального освітнього простору в Україні [3].

Таким чином, зазначене є актуальним завданням ефективного модернізованого (осучасненого) забезпечення та організації створенням здоров'язбережувального освітнього простору для навчання, розвитку та виховання учнів/студентів у системі освіти, що трансформується, формуючи нове ментальне ставлення з боку всіх зацікавлених сторін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілі дослідження - у науковому обґрунтуванні теоретичних засад механізмів державного управління створенням освітнього здоров'язбережувального простору в Україні та розробка рекомендацій щодо перспектив застосування отриманих наукових результатів у сучасній практиці державного управління освітою.

Виклад основного матеріалу. У статті дістали уточнення дефініції понять «здоров'язбереження», «освітній здоров'язбережувальний простір», «освітня інновація», «освітня реформа», «оновлення в освіті», «розвиток освіти», «трансформація освіти», що становлять базис теорії освітніх змін, а також «державне управління освітніми змінами», що відрізняються від існуючих підходів відокремленням цього виду управлінської діяльності у структурі державного управління освітою.

Управління освітою є невід'ємною складовою управління соціальними системами, і з наукової точки зору його можна визначити як цілеспрямовану взаємодію керованої та керуючої підсистем щодо регулювання організації освітнього процесу з метою переведення його на більш високий рівень розвитку.

У таблиці 1 ми розробили та навели орієнтовні компоненти

державних механізмів управління створенням здоров'язберезувального освітнього простору.

Таблиця 1

Компоненти механізмів державного управління створенням здоров'язберезувального освітнього простору

Функції державного управління здоров'язберезувальним контентом в освіті	Основні сфери здоров'язберезувальної діяльності управлінських кадрів	Перспективність здоров'язберезувальних цілей в освітньому просторі	Сфера застосування здоров'язберезувальних технологій
Інституційна: регулююча, контролююча, моніторинг, менеджмент	Нормативна: державні механізми, закони, декларації	Стратегічна: розвиток кадрового потенціалу як функції освітнього менеджменту, просування досвіду, знань, умінь фахівців	Інноваційна: дистанційна, моніторинг, маркетинг, менеджмент, логістика
Планування: маркетинг, вибір логістики	Фінансова: бюджетні, позабюджетні надходження, розподіл коштів на засоби навчання, заробітна платня, розробка кар'єрограми персоналу	Оперативна: прийняття своєчасних і обґрунтованих, і доцільних управлінських рішень, володіння управлінським інструментарієм	Інвестиційна: фінансово-бюджетна, маркетингове управління, логістичні консультування
Координація: мотивація, постановка цілей, своєчасне доведення завдань, роз'яснення державних механізмів	Кадрова: формування готовності держ. службовців до створення освітнього простору здоров'язбереження	Тактична: вибір технологій управління впровадженням здоров'язберезувального освітнього простору, доведення умов виконання	Інноваційна: соціально-проектна: досвід впровадження проектів, ідей, модернізація програм

Джерело: таблицю створено та адаптовано автором у процесі дослідження

Професійна кар'єра, як процес поєднання знань, умінь, навичок науково-педагогічного працівника рухається по *лінії спеціалізації* (поглиблення в одній, обраній на початку професійного шляху лінії) або *лінії транспрофесіоналізації* (оволодіння досвідом, пов'язаним з розширенням інструментарію та особливостями освітньої галузі) [1, с. 1-9].

Перелік управлінських та посадових позицій в освіті віддзеркалює розвиток державного службовця досягнення ним певного професійного статусу, є *структурною кар'єрограмою*. Планування внутрішньо організаційної кар'єри державних службовців – один із напрямів планування розвитку кадрового потенціалу як функції освітнього менеджменту, орієнтований на визначення стратегії та етапів розвитку і просування фахівців.

Ефективність управлінських рішень цілком залежить від дієвості механізму відстеження, врахування й управління поточними змінами, незалежного визначення задоволеності споживачів і формування запитів.

Державне управління створенням здоров'язберезувального освітнього простору стало необхідною передумовою збереження національного здоров'я країни в умовах пандемії COVID-19, туберкульозу, які є довготривалою та планетарною проблемою людства.

Впровадження здоров'язберезувальних підходів до суспільного життя, на сьогодні, суттєво розширюється, оскільки вплив вищезгаданих технологій управління різними вертикалями має системний характер.

Найкращому розумінню сприяли результати міжнародних засідань як от: у Женеві на черговому Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (WSIS), який відбувся у березні 2018 р., основна увага була зосереджена на ознайомленні з кращим досвідом реалізації національних стратегій розбудови інформаційного суспільства в контексті досягнення Цілей сталого розвитку. Окрема особа, громада та народи повною мірою повинні мати можливість реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку, підвищувати якість свого життя на основі цілей і принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй, поважаючи в повному обсязі та підтримуючи Загальну декларацію прав людини».

У багатьох країнах застосовують державний принцип управління — агрегація, семантично-етимологічне пояснення зазначеного поняття (від

англ. Aggregation у статистиці: 1. Об'єднання, збільшення показників за будь-якою ознакою. 2. Дія, протилежна сегментації ринку. 3. Процес об'єднання різних політичних інтересів; розгляд ринку в якості однорідного середовища, в якому використовуються єдині маркетингові прийоми). Такого принципу дотримуються у департаменті освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Керівництво закладу прагне переконати батьків, платників податків, соціальних партнерів у бізнесі і профспілках, місцеві громади і, найголовніше, молодь, що школа, де вони навчаються або планують навчатися, – це хороша школа, незалежно від розміру, географічного розташування або типу. Характеристиками, що відповідають статусу успішної школи, є такі: орієнтація на дитину; висока якість викладання та навчання; ефективне лідерство; тісний зв'язок школи з місцевою громадою (Department of Education, 2021). Місцеве самоврядування може легко порівняти і проаналізувати успішність у різних школах не тільки власного регіону, а й країни в цілому. Наприклад, у США управління освітою відбувається на рівні штатів, що зумовлює певну регіональну специфіку. Цікавим є досвід штату Меріленд США в окрузі Сесіл щодо виявлення ризиків, пов'язаних з успішністю учнів школи. Для цього розроблено, так званий Академічний індекс (Academic index) – комплексний показник для відстеження чинників, які впливають на успіхи навчання. Академічний індекс містить такі складові, як рівень академічної успішності (оцінки) з дисциплін та рівень відвідування (або відсутності). За допомогою академічної панелі інструментів він може розраховуватися за різним ступенем деталізації, як-то: клас, класні кімнати, батьки тощо. Використовуючи академічний індекс, учителі отримують більш повне уявлення про клас.

Дослідження становлення й розвитку освіти вимагає аналізу еволюції управлінської діяльності в цій галузі, наявних періодизацій і вагомості

історичних подій для розвитку досліджуваної проблеми.

Головними складовими сприятливих умов для людського розвитку в Україні критерієм ефективної державної політики є здоров'я, освіта й добробут населення. Хоч в ідеалі, на думку ряду вчених (2003), державну освіту слід тримати осторонь від політики, проте досягнути цієї мети вдається не часто [5, с. 30-33].

Дослідження здійснювалося з урахуванням положень наукового пізнання, поєднання професійної спрямованості підготовки фахівця з фундаменталізацією освіти, принципів міждисциплінарності, системності, індивідуалізації, диференціації, неперервності, прогностичності та ін. [2, с. 68].

Загальні принципи діяльності державних службовців в освіті — це невелика кількість загальновідомих у всьому світі правил, що стали своєрідними загальновідомими істинами (аксіомами), яких дотримуються всі суб'єкти освітньої діяльності. І хоча в окремих поданнях набір цих принципів може відрізнятися, однак у кінцевому результаті, вони зводяться до трьох головних: науковість, системність, взаємовигідність.

Адже недостатньо наукових праць, які б розкривали механізм адаптації управління створенням здоров'язбережувального освітнього простору в Україні. А якщо є то лише на фрагментарному рівні.

Аналіз історичних форм розвитку системи управління освітою в різних країнах засвідчив, що впродовж останніх десятиліть у більшості розвинених країн одночасно відбуваються вельми схожі процеси, зокрема активно розвиваються різні системи управління освітою, які покликані забезпечити покращення збору й управління даними, для підвищення ефективності здійснення управлінських консультувань чи прийняття доцільних управлінських рішень у сфері освіти [4, с. 30-33].

У контексті наших досліджень корисними для управлінців результати досліджень Г.В. Єльнікової, вона аналізує напрямки цього розвитку в

умовах українського державотворення. Розкриває умови ефективного управління освітою в регіоні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Аналіз наукових розвідок, публікацій знаних українських учених дозволив розглянути сутність адміністративного, керівного моніторингу та моніторингу розвитку здоров'язбережувальної освіти в регіонах. Перспективи висвітлених аналітичних результатів досліджень згаданої проблематики стануть у нагоді для використання у практиці публічного управління освітою. Технології забезпечення ефективності управління через інноваційну систему державного контролю (моніторинг, менеджмент, маркетинг, логістика), на нашу думку, стануть корисними для керівників закладів освіти різних форм власності в Україні.

Література

1. Бабічев А. В. Зарубіжний досвід із питань управління змінами в системі вищої освіти. Теорія та практика державного управління. 2017. № 2(57). С. 1–9.
2. Горяна Л., Терентьева Н.О., Здоров'язбережувальний контент формування професійного іміджу педагогічних працівників у вітчизняному освітньому просторі. *Професійний успіх у контексті сталого розвитку: освіта, економіка, екологія: монограф.* Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А. 2018. 286 с.
3. Семенець-Орлова І. Державне управління освітніми змінами в Україні : теоретичні засади : монографія. К. : ЮСТОН, 2018. 420 с.
4. Федько О. А., Радиш Я. Ф. Категорійно-понятійний апарат ідеології здоров'я в у дискурсі науки державного управління. *Економіка та держава.* 2010. № 4. С. 102–106.
5. Шиян О. Взаємодія школи, сім'ї і громадськості для створення оптимально здорового середовища. *Фактори соціального формування особистості:*

школа, сім'я, громадськість : матеріали регіон. наук.-практ. конф. Л., 2000.
С. 30-33.

References

1. Babichev, A. (2017). Zarubizhny`j dosvid iz py`tan` upravlinnya zminamy` v sy`stemi vy`shhoji osvity` [Foreign experience in change management in the higher education system], *Theory and practice of public administration*, 2017, 2(57), p. 1–9 [in Ukrainian].
2. Goryana, L. Terent`yeva, N., (2018). Zdorov'yazberezhuval`ny`j kontent formuvannya profesijnogo imidzhu pedagogichny`x pracivny`kiv u vitchy`znyanomu osvitr`omu prostori. Profesijny`j uspix u konteksti stalogo rozvy`tku: osvita, ekonomika, ekologiya [Health-preserving content forms the professional image of teachers in the domestic educational space. Professional success in the context of sustainable development: education, economics, ecology]. Monograf. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Semenets-Orlova, I. (2018). Derzhavne upravlinnya osvitnimy` zminamy` v Ukrayini: teorety`chni zasady` [Public management of educational changes: theoretical basis]. K.: YuSTON. [in Ukrainian].
4. Fed`ko, O. (2010). Kategorijno-ponyatijny`j aparat ideologiyi zdorov'ya v u dy`skursi nauky` derzhavnogo upravlinnya [The categorical-conceptual apparatus of the ideology of health in the discourse of public administration science] *Economics and state*, 2010, 4, p. 102-106. [in Ukrainian].
5. Shy`yan, O. (2000). Vzayemodiya shkoly`, sim'yi i gromads`kosti dlya stvorennya opty`mal`no zdorovogo seredovy`shha [Interaction of school, family and public to create an optimal healthy environment] Lviv, p. 30-33. [in Ukrainian].